

Difficulties in mastering written speech, typical errors made by students in written speech

Mukhtasar RADJABOVA¹

Uzbekistan State University of World Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received June 2022

Received in revised form
25 June 2022

Accepted 25 July 2022

Available online

20 August 2022

Keywords:

Arabic language,
written language,
features,
difficulties,
typical mistakes.

ABSTRACT

The article discusses the difficulties in mastering the Arabic language, typical mistakes made by students in writing. The main problem that significantly complicates the conduct of lexicological research and the preparation of dictionaries is the difference between the literary and bookish and oral forms of the Arabic language. In the modern Arab world, we see a huge gap between the Arabic classical language, which is the guardian of the traditional school, and its oral and written form used by the Arab population.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss4-pp35-38>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Yozma nutqni egallashdagi qiyinchiliklar, talabalar yozma nutqida uchraydigan tipik xatolar

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

arab tili,
yozma nutq,
xususiyatlar,
qiyinchiliklar,
tipik xatolar.

Maqolada yozma nutqni egallashdagi qiyinchiliklar, talabalar yozma nutqida uchraydigan tipik xatolar masalalari muhokama qilinadi. Leksikologik tadqiqotlar olib borish va lug'atlar tayyorlashni sezilarli darajada murakkablashtiradigan asosiy muammo arab tilining adabiy va kitobiy hamda og'zaki shakllari o'rtasidagi tafovutdir. Hozirgi arab dunyosida an'anaviy maktab bo'lgan arab klassik tili bilan uning arab aholisi tomonidan qo'llaniladigan og'zaki va yozma shakllari o'rtasida katta farq borligini ko'rishimiz mumkin.

¹ Lecturer of the Department of Translation Theory and Practice of the Arabic Language, the Faculty of Translation, Uzbekistan State University of World Languages,

Трудности в усвоении письменной речи, типичные ошибки, допускающиеся студентами в письменной речи

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

арабский язык,
письменная речь,
особенности,
трудности,
типичные ошибки.

В статье рассматриваются трудности в овладении арабским языком, типичные ошибки допускаемые учащимися в письменной речи. Основной проблемой, существенно усложняющей проведение лексикологических исследований и подготовку словарей, является различие между литературно-книжной и устной формами арабского языка. В современном арабском мире мы видим колоссальный разрыв между арабским классическим языком, хранителем которого является традиционная школа, и его устной и письменной формой, используемой арабским населением.

Arab tili o'zining asl imlosi va grafikasi bilan ajralib turadi, bu nafaqat arab tilini o'rganuvchilar uchun, balki uning ona tilida so'zlashuvchilari uchun ham ma'lum qiyinchiliklar tug'diradi. Ulardan ba'zilariga to'xtalib o'tamiz: ء (hamza) – alohida qiyinchilik. Masalan, ko'pincha, so'z boshida turgan bog'lovchi ء bo'luvchi ء sifatida yoziladi. Va, aksincha, ء ni bog'lovchi sifatida bo'lish. Umumiy qabul qilingan qoidalarga zid bo'lgan joylarda so'z o'rtasida va oxirida ء ni yozish tendensiyasi mavjud.

ﻻ (tashdid) belgisining imlosiga yetarlicha ahamiyat berilmaydi. Natijada, so'zdan harf tushib, ba'zi so'zlarning ma'nosida chalkashlik paydo bo'ladi.

Bir qator arab harflarining noto'g'ri yozilishi ham mavjud. Masalan, ﺥ harfining diakritik nuqtasini yozish e'tiborsiz qoldiriladi, natijada, u butunlay boshqa harf – ﺥ harfiga aylanadi yoki ular ﺥ harfini faqat ikkita nuqta bilan ishlatadilar va u ﺥ harfiga aylanadi. Ko'pincha, ﺥ (ta-marbuta) nuqtasiz yoziladi va gap oxirida ham, imloda ham, talaffuzda ham ﺥ harfiga aylanadi.

So'z oxiridagi ﺍ (alif) unlisi imlo qoidalaridan qat'i nazar, noto'g'ri uzun yoki qisqa yozilishi mumkin. Ko'pincha, ﺥ harfi o'rniga ﺥ harfi yoziladi va, aksincha, boshqa ko'rinishlarda ifodalanish holatlari uchrab turadi].

Shunday qilib, hozirgi vaqtda badiiy adabiyot tarjimasida va talabalarning yozma nutqida uchraydigan arab tili imlo qoidalarining buzilishi keng tarqalgan. Arab morfologiyasi qoidalarini bilmaslik qator grammatik shakllarning noto'g'ri yozilishiga olib keladi. Afsuski, yozma nutqda arab grammatikasi qoidalariga deyarli to'liq rioya qilmaslik holatlari mavjud, bu imlo xatolariga olib keladi va, ko'pincha, tipik xatolarga, shuningdek, raqamlar yozilishidagi imlo xatolarga ham sabab bo'ladi.

Arab tilidagi gaplar tuzilishidagi strukturaviy, grammatik va uslubiy buzilishlar yozuvda adabiy tilning og'zaki til bilan almashtirilishiga olib keladi, bu esa yozma nutqni egallashdagi qiyinchiliklar va tipik xatolarga sabab bo'lishi mumkin. Hozirgi vaqtda arab adabiy tilini o'rgatishda tinish belgilariga yetarlicha e'tibor berilmayapti, bu esa matn mazmunini tushunishni ancha qiyinlashtiradi, natijada, gapdagi so'zlarning bog'lanishi yo'qoladi. Ayrim olimlarning fikricha, tinish belgilari arab tilshunosligining ajralmas qismi emas, balki boshqa tillardan olingan. Biroq tinish belgilariga e'tibor bermaslik arab adabiy tilining mumtoz me'yorlaridan chetga chiqishga olib keladi.

Ma'lumki, tinish belgilari arab tiliga Yevropa tillaridan kirib kelgan va bu uning rivojlanishiga hissa qo'shgan. Gapning boshi va oxirini aniq belgilash, jummalarni bir-biri bilan bog'lash, ularning sintaktik va semantik munosabatlari, nutq maqsadlarini ifodalovchi turli xil intonatsiya naqshlari (savol, hayrat, inkor, qayg'u, motivatsiya, ogohlantirish va boshqalar) zamonaviy arab yozuvining ajralmas tarkibiy qismiga aylandi. Hozirgi vaqtda tinish belgilarining yo'qligi sintaktik va grammatik xatolarga tenglashtiriladi, chunki bu talabaga iboralar va gaplarning chalkashligi matnning ma'nosini tushunishni qiyinlashtiradi, ma'nodagi noaniqlik va chalkashlik hamda muallif so'zlari to'g'ridan to'g'ri nutq va iqtiboslardan ajratilmagan.

Ammo shuni ta'kidlash kerakki, arab tilidagi tinish belgilarining o'zlashtirilganligiga qaramay, ba'zi ilmiy manbalarda ularning antik davrda mavjudligiga ishora qilinadi. Chunonchi, tajvidda Qur'on oyatlarini o'qishning boshlanishi va to'xtashiga oid maxsus belgilar bo'lib, olimlar ularni to'g'ri o'qish va ma'nolarini anglash, bir-biri bilan sintaktik va semantik aloqadorligini aniqlash uchun foydalanganlar. Bu, shuningdek, tilshunoslarning ajratish va bog'lanish, to'xtash va pauza qilish, bog'lanish va qayta boshlash, ma'lum bir ma'nodan keyingi barcha xilma-xil tovush intonatsiyalarini taqdim etish: undash, qo'rqitish, ogohlantirish, nasihat, savol, tajriba va boshqalarni o'z ichiga oladi.

Shunday qilib, arab tilining hozirgi yozma tilida so'zlashuv tilining imlo me'yorlaridan foydalanish adabiy me'yorlar zarariga xizmat qiladi. Shuningdek, arab adabiy tilidan foydalanilishi kerak bo'lgan ta'lim, fan, siyosat, iqtisod, ommaviy axborot vositalari, reklama kabi sohalarda ham talaffuzda noaniqliklar mavjud.

Eng tipik xatolar harfda diakritik belgilar (unlilar) yo'qligi bilan bog'liq bo'lib, ular to'g'ri talaffuzga ta'sir qiladi. Ayrim harflarning noaniq talaffuzi ham mavjud. Shunday qilib, har kuni millionlab odamlar radio tinglashi, teledasturlarni tomosha qilishi natijasida yuqoridagi harflarning buzilgan talaffuziga doimo duchor bo'lib, ularni kundalik nutqda qo'llagan holda beixtiyor o'zlashtirmoqda. Bu, ayniqsa, miyasi axborotni eng ko'p qabul qiladigan bolalar uchun zararli hisoblanadi.

Bog'lovchi hamzaning bo'luvchi sifatida talaffuzi ham kuzatiladi. Bog'lovchi hamzaning to'g'ri talaffuzi juda kam uchraydi. Xuddi shu narsa aniqlovchining talaffuziga ham tegishli. Hozirda radio va teleboshlovchilar, hatto filologlar tomonidan ham nutq oqimida $\text{}$ talaffuzining yo'qligi va oldingi harfdagi talaffuzning tugashi odatiy hol hisoblanadi. Raqamlar va sanoqlar haqida gap ketganda, so'zlashuv tilida talaffuz qilish ko'nikmalaridan foydalanish odatiy holga aylanib bormoqda.

Shuningdek, nutq oqimida so'z oxirlarining qisqarishi va ularning sukun bilan talaffuz qilinishi qayd etilgan. Bu taniqli yozuvchilar, olimlar, jurnalistlar, radio va televideniye diktorlari, shuningdek, ixtisoslashgan tilshunoslik institutlari rahbarlarining nutqiga xosdir. Dialektlar badiiy adabiyot va jurnalistikaga kirib boradi. Adabiy tilni og'zaki til bilan almashtirish mavjud, ammo teskari jarayon, ya'ni og'zaki tilni adabiy til bilan almashtirish sodir bo'lmaydi. Buni mahalliy lahjalar hukmron bo'lgan ko'plab radio va teleko'rsatuvlarda ko'rish mumkin, shunda standart tildan foydalanish minimal bo'ladi, shuningdek, bular yozma nutqda ham aks etib kelmoqda.

Adabiy til va shevalar o'rtasidagi tafovut barcha darajalarda – fonologik, morfologik, leksik va sintaktik darajada mavjud. Mahalliy arabcha so'zlarni alohida ehtiyojlarsiz chet tillardan o'zlashtirib olish bilan asta-sekin almashtirish tendensiyasi mavjud edi. Aytish joizki, arabcha ekvivalentlar shakl jihatdan sodda, talaffuzi yengil, ma'nosi chuqurroq va tinglovchiga uyg'unroqdir. Ayrim arab aholi punktlari arab adabiy tilining eng boy salohiyati va o'ziga xos xattotligini e'tiborsiz qoldirib, lotin alifbosidan foydalangan holda

chet el nomlarini olishadi. Bu hamma narsada G'arb madaniyati va sivilizatsiyasiga to'liq qaramlikka olib kelishi mumkin. Talaffuzdagi xatolar qator grammatik shakllarga ham tegishli. Masalan, o'tmish va hozirgi zamonning uch harfli fe'llarining o'rta harfini, shuningdek, fe'l zotlarining morfologik shakllarini bilmaslikdan kelib chiqadigan buyruq maylini aytayotganda ushbu holat kuzatilishi mumkin.

Hozirgi zamon shakllarini qo'llashda uch va to'rt harfli fe'llarni farqlamaslikdan kelib chiqadigan xatolar tez-tez uchraydi. Hatto ma'ruzachilar nutqida ham nutqning noto'g'ri intonatsion dizayni mavjud bo'lib, bu bayonot ma'nosining buzilishiga olib keladi. Masalan, to'liq bo'lmagan gapni bildiruvchi yuksaluvchi ohang o'rniga gap oxiriga xos bo'lgan tushuvchi ohang ishlatiladi. So'roq gaplar ohangini bildiruvchi holatda yoki, aksincha, talaffuz qilinadi. Bu jarayonda qayg'u, og'riq va qayg'u ifodalovchi nutq noo'rin ishtiyoq bilan aytiladi. Yoki g'urur va umidga to'la nutq diktorning so'zsiz sovuq ohangida ifodalanadi.

Shunday qilib, ayrim leksik va grammatik shakllarning xato talaffuzi va yozilishi yozma nutqni egallashdagi qiyinchiliklar, talabalarning yozma nutqida uchraydigan tipik xatolarga olib keladigan, shuningdek, arab adabiy tilining klassik me'yorlaridan uzoqlashishiga ta'sir etuvchi asosiy omillardan biridir. Arab tilini xorijiy til sifatida o'rganish – bu arab Sharqi dunyosiga kirib borish imkoniyati, dunyoqarash va mentalitetning boshqa qatlami, siyosiy va madaniy dunyo bilan muloqot qilish imkoniyatidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdullaev A.B. Arab tili o'qitishning dolzarb muammolari / A.B. Abdullaev. – Matn: to'g'ridan-to'g'ri // Yosh olim. – 2019-yil – 42-son (280). – B. 252.
2. Александрова Е.А. К вопросу о развитии навыков письменной речи // Иностр. языки в высшей школе. 2020. № 4. – С. 50.
3. Муродова А.И. О роли арабского языка в процессе обучения письменной речи // МГУ Вестник. 2019. – № 1. – С. 112.